

УДК 378.12:327(4)

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ «ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПІДХОДУ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ»: ЗНАЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Мельник НІ.

Педагогічний інститут

Київського університету імені Бориса Грінченка

У статті представлено аналіз історичних передумов запровадження «європейського підходу в дошкільній освіті». Автором встановлено сутнісні особливості підходу, його принципи, основи, розуміння в європейському контексті. В статті обґрунтовано значення запровадження «європейського підходу» у вітчизняному освітньому просторі, зазначено основні умови для реалізації; визначено перспективи впровадження в контексті професійної підготовки дошкільних педагогів у контексті «компетентної системи дошкільної освіти»; встановлено цінності професійної підготовки для реалізації європейського підходу.

Ключові слова: «Європейський підхід», дитинство, стратегія розвитку дошкільної освіти, європейський освітній простір, концепції.

Постановка проблеми. Розвиток сучасного європейського і міжнародного суспільства нерозривно пов'язаний з концепцією «освіти впродовж життя», вихідною ланкою якої є насамперед дошкільна освіта. З огляду на це лідерами європейських країн неодноразово підкреслюється значення дошкільного дитинства для кожного громадянина як важливого і повноцінного періоду розвитку та становлення особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про важливість та значення періоду дошкільного дитинства йдеться, як в міжнародних нормативно-правових документах: Концепції ООН про права дитини [6], документах ЮНЕСКО з освітньої політики в сфері дошкільної освіти [12], звітах ЮНЕСКО «Внесок дошкільної освіти в інтересах сталого суспільства» [14, с. 6-9], резолюціях організованих ЮНЕСКО міжнародних конференцій, що присвячені визначення та визнання статусу дошкільного дитинства [11, с. 41]; так і вітчизняних: Національній програмі «Діти України» [8], «Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті» [7], законах України «Про осві-

ту» [4], «Про дошкільну освіту» [3], «Про охорону дитинства» [5], Базовому компоненті дошкільної освіти [1, с. 4].

З огляду на зазначене найперше, на що повинна бути спрямована увага та діяльність громадських активістів, діячів культури, політиків-реформаторів в процесі становлення та розвитку правової держави це – дошкільне дитинство. Відтак, надважливим та перспективним завданням держави європейські політики, освітяни, громадські активісти та науковці вбачають у забезпечення «щасливого дитинства» для кожної дитини без виключення, обґрунтовуючи свою позицію тим, що «...інвестиції зроблені в дитинство» забезпечуватимуть «успішний та сталий розвиток «здорового» в усіх проявах означеного слова суспільства в цілому» [10]. Дитинство, за визначенням вітчизняних науковців (А. М. Богуш, О. В. Варяниці, Н. В. Гавриш, С. М. Курінної, І. П. Рогальської-Яблонської) – «...найважливіший період у житті людини», а «...інвестиції, вкладені в дитинство сьогодні, обов'язково повернуться суспільству сторицею:

гуманізмом, демократією, громадянськістю, цивілізованістю» [2, с. 73].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У вітчизняній теорії і практиці вже досить відоме поняття «європейський вимір освіти», «європейський простір», досліджено особливості європейської стратегії розвитку освіти в цілому. Проте маловідомим і малодослідженим поняттям для української науки і практики є поняття «європейського підходу в дошкільній освіті», яке донині не ставало об'єктом наукового пошуку.

З огляду на зазначене, **метою даної статті** є дослідження особливостей сутності феномену «європейський підхід в дошкільній освіті» та історичних аспектів його виникнення.

Виклад основного матеріалу. Під категорією «європейський підхід» за визначенням провідних спеціалістів проекту «Діти в Європі» розуміються загальноприйняті цілі, принципи і права, а також багато інших аспектів в організації системи суспільного дошкільного виховання, як в межах однієї країни так і між різними державами. Розробка взаємозв'язку та узгодженості між різноманітністю організації дошкільної освіти та виховання як у різних країнах ЄС, так у країнах окремого регіону, відіграє вирішальне значення для якісного запровадження єдиного «європейського підходу» в дошкільній сфері, створення відповідного освітнього простору. Особливо актуальним таке узгодження має в контексті децентралізованої системи організації дошкільної освіти, оскільки створення «рівних можливостей» в умовах деферентності ускладнюється розв'язанням таких питань як: перше – що повинно бути визначеним централізовано з метою реалізації завдання забезпечення «освіти для всіх», а друге – що варто залишити на розсуд місцевого управління у контексті проблеми забезпечення конкретних потреб і побажань місцевої громади чи спільноти? Європейський підхід не означає детальної і всеосяжної концептуалізації та специфікації, що передбачає в перспективі залучення всіх держав-членів до Європейської стандартизованої системи дошкільної освіти та виховання. Запровадження «європейського підходу» не є самоціллю, а передбачає фундаментальний систематичний поступ в розвитку якості дошкільної освіти, саме тому коли йдеться про його запровадження не виставляються певні конкретні часові обмеження, а лише перспективи, наприклад до 2020 чи 2030 років. Великою мірою «європейський вимір» є політичним суб'єктом, і, таким чином, відкритий для постійних дискусій і змін. Пошук уніфікованості в системі дошкільної освіти може проявлятися, наприклад, у тому, що якість всієї системи дошкільної освіти забезпечуватиметься розробкою інтегрованого багатоаспектного навчального плану або більш близьке для європейської науково-методичної термінології поняття куррикулуму дошкільної освіти (curriculum), але сфера, специфіка і форма реалізації освітньої програми, побудованої на цьому куррикулумі на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти у світі може широко варіюватися як в межах різних країн, так і в межах однієї країни. Таким чином, процес впровадження «європейського підходу» вбачається його ідейними засновниками та ліде-

рами проекту «Діти в Європі» в довготривалій перспективі та через широку дискусію [9, с. 4].

Розробці та впровадженню «європейського підходу» передувало прийняття ряду важливих історичних документів, активної діяльності громадських та наукових організацій, презентації висновків провідних експертів з питань дошкільної освіти, що в подальшому сформували основу десяти принципів цього підходу. Першими фундаментальним кроком у напрямку актуалізації проблеми якості дошкільної освіти, забезпечення «рівного доступу» в системі суспільного дошкільного виховання було прийняття Радою міністрів в березні 1992 році «Рекомендацій по догляду за дітьми» (92/241/ЕЕС, затвердженої 31 березня 1992 року), прийнятих в рамках «Третьої програми ЄС із забезпечення рівних можливостей» [15]. Документом визначалися загальні положення освітньої політики, принципів і цілей, які було погоджено урядами тодішніх держав-членів щодо «...забезпечення рівності між можливістю жінок і чоловіків поєднувати професійні, сімейні обов'язки та обов'язків по вихованню за дітьми» (Стаття 1). У ньому пропонується цілий комплекс заходів, спрямованих на створення умов для отримання різних послуг сфери дошкільної освіти, надання державних дискретних відпусток та оплачуваних відпусток на робочих місцях, а також інших кроків, спрямованих на заохочення дорослого працюючого населення до соціальної відповідальності перед дітьми по догляду за ними [9, с. 5].

В «Рекомендаціях по догляду за дитиною» було вузько окреслено термін «послуги з догляду за дитиною» (child care services), що в контексті європейської соціальної та освітньої політики стосувались, в першу чергу, зайнятості та гендерної рівності. Але в «Рекомендаціях» вперше було окреслено більш широку і глибоку перспективу сфери дошкільної освіти. Так, відповідно документу «дошкільна освіта та виховання, послуги, які пов'язані з цією сферою мають надзвичайно важливе значення для сприяння благополуччя дітей та їхніх сімей, для забезпечення їхніх різноманітних потреб», «...вона повинна забезпечуватись цілим рядом якісних принципів, якими потрібно керуватися у розвитку послуг з дошкільної освіти та виховання: доступності; доступності в усіх областях, як міських, так і сільських районах; доступності освіти для дітей з особливими потребами; єдності безпечного та ретельного догляду з педагогічним підходом; тісні взаємозв'язки з представниками регіональних та загальнодержавних управлінь, якісна взаємодія з батьками і місцевими громадами; принцип різноманітності і гнучкості; принцип забезпечення широкого вибору послуг в сфері дошкільної освіти для батьків; принцип злагодженої взаємоспівпраці між агентами дошкільної освіти та різними службами [15].

Наступною важливою передумовою формування основ «європейського підходу» в дошкільній освіті був документ «Критерії визначення якості дошкільної освіти та виховання і послуг по догляду за дитиною» (Quality Targets in Services for Young Childre), який було опубліковано О'беднанням представників Європейської Комісії з питань дошкільної освіти у 1996 році.

Представники означеної групи, виходячи з принципів, викладених в Рекомендації Ради, було розроблено 40 цілей, які за їхнім твердженням, були досяжні для всіх держав-членів протягом десятилітній період. Досягнення цих цілей, за положеннями документу «Критерії визначення якості дошкільної освіти та виховання і послуг по догляду за дитиною» мало б забезпечити реальний прогрес у напрямку реалізації Рекомендації – хоча в документі підкреслюється, що цілі не були остаточним у вирішенні проблеми якості дошкільної освіти [13, с. 5-6]. Цілі в Документі були визначені у дев'яти сферах: політика; фінанси; рівність у доступі та види послуг; освіта; навантаження на педагогічних працівників (нормове навантаження дошкільних педагогів, співвідношення між кількістю дітей на одного педагога); прийом персоналу на роботу та професійна підготовка; довкілля і здоров'я; батьки і громада; особливості роботи [13, с. 11-41]. У документі підкреслювалося, що цілі є взаємозалежними і утворюють цілісну структуру, оскільки «ігнорування хоча б одного з них призводить до безрезультативності» [13, с. 6].

Незважаючи на те, що документ «Критерії визначення якості дошкільної освіти та виховання і послуг по догляду за дитиною» так і не був офіційно опублікованим Європейською комісією, цільові показники якості, представлені в ньому були досить широко обговорено та набули розповсюдження в громадськості. Таким чином, означений документ став першим прикладом результату відкритого громадського обговорення проблем якості дошкільної освіти на міжнародному рівні, в документі вперше було здійснено спробу розробки «єдиних засад» (певних критеріїв) для дошкільної галузі.

Наступні три документи, які визначали базові засади «європейського підходу» в дошкільній освіті були: «Сильний старт» (Starting Strong), опублікований у 2001 році та «Сильний старт II» (Starting Strong II), виданий у 2006 році Організацією економічного розвитку та співробітництва, а також документу «У напрямку до розбудови нової суспільної освітньої системи» (For a New Public Education System), презентованим у 2005 році Асоціацією вчителів Рози Сенсат (Associació de Mestres Rosa Sensat).

Так, у першому та другому документах були презентовані результати фундаментальних крос-національних досліджень особливостей функціонування європейських систем дошкільної освіти, що охоплювало 20-ть держави-членів ЄС. У означених документах було представлено не лише інформацію щодо особливостей дошкільної освіти в країнах Європи, засадничі ідеї, але й викремлено низку «ключових елементів успішної освітньої політики в галузі дошкільної освіти та виховання в різних країнах, в тому числі: систематичний і комплексний підхід до здійснення такої політики; презентовано умови забезпечення тісного і рівноправного партнерства між системою дошкільної освіти та інших ланок освіти; представлено універсальний підхід до реалізації політики «рівного доступу»; презентовано взаємозв'язок між значним обсягом державних інвестицій у дошкільну освіту та розвитком інфраструктури даної галузі; описано забезпечення

систематичного підходу до поліпшення якості дошкільної освіти і відповідної професійної підготовки та умов праці для всіх працівників, залучених до дошкільної галузі.

У документі поважної каталонської організації «У напрямку до розбудови нової суспільної освітньої системи» було актуалізовано проблеми присвячені освіті й підвищенню кваліфікації вчителів в цілому. Цією декларацією було висунуто важливі принципи і домовленості щодо мети і практики освітніх послуг у сфері дошкільної освіти, які були викладено в десяти рубриках і презентували собою опис певної «освітньої утопії». В документі підкреслено важливість забезпечення абсолютної рівності та наступності між всіма освітніми ланками, починаючи з дошкільної і завершуючи освітою дорослих [9, с. 6].

Окрім того, важливе значення запровадження «європейського підходу в дошкільній освіті» має у контексті ціннісних орієнтацій професійної підготовки дошкільних педагогів у Європі. Так, до зазначених у Звіті головного директорату Європейської комісії з освіти і культури принципів «європейського простору в дошкільній освіті», у контексті чотирьох вимірів «компетентнісної системи дошкільної освіти» (індивідуального; інституційного та рівня команди; між інституційного та управлінського рівнів), визначено та сформульовано ціннісні орієнтири, якими повинні керуватися дошкільні педагоги у Європі. Так на індивідуальному рівні виміру компетентнісної системи організації дошкільної освіти у контексті знань:

- *різних аспектів розвитку дітей* з холасичної точки зору (пізнавальний, соціальний, емоційний, творчий тощо) серед провідних цінностей – сприяння повноцінному розвитку дітей дошкільного віку в умовах системи дошкільної освіти з урахуванням потреб дітей; ухвалення цілісного бачення освіти, яке охоплює навчання, виховання і догляд; дотримання інклюзивних освітніх підходів;

- *різних стратегій навчання* (основане на грі, соціальне навчання, ранній розвиток та грамотність, оволодіння мовою і багатомовність) – сприйняття дитини як самостійного повноцінного суб'єкта її власної життєдіяльності, освітнього процесу як спільного побудованого і відкритого процесу, який забезпечує успішну соціальну взаємодію дітей і заохочує їх до подальше навчання та пізнання довкілля; застосування міждисциплінарного підходу до навчання; застосування багатомовного підходу, який сприяє навчанню, в контексті різноманітності;

- *комунікативних стратегій та ведення спільної діяльності* – застосування людиноцентричного підходу, підходу, який заснованого на правах людини в системі дошкільної освіти, відповідно якого права дитини захищено, дитина є громадянином, що має повне право на участь у громадському та культурному житті своєї громади; підтримка демократії, солідарності, активної громадянської позиції, творчого потенціалу та особистісного становлення дітей;

- *спілкування з батьками та місцевими громадами* (знання про сім'ї, бідність і різноманітність) – застосування демократичного і всеосяж-

ного підходу до освіти дітей молодшого віку і сімей з метою підтримки соціальної згуртованості; визнання освітньої відповідальності батьків як основних і перших агентів виховного впливу дітей в дошкільні роки;

- *командних стратегій співпраці* – застосування демократичного і критично рефлексивного підходу до освіти дітей дошкільного віку;

- *роботи в контексті різноманітності* (анти-упереджені підходи, міжкультурний діалог, ідентичність тощо) – запровадження демократичного і всебічного підходу до дітей з різними особливостями освітніх потреб;

- *особливостей стану дошкільної освіти на місцевому, національному та міжнародному рівнях* – правозахисний підхід до системи дошкільної освіти та освітніх послуг, що пов'язані з нею, що сприяє залученню дітей та їхніх сімей до активної громадянської позиції, солідарності і протягом усього життя;

- *здоров'я і догляд за маленькими дітьми і базові знання в області соціального захисту* – прагнення до соціального забезпечення дітей і благополуччя.

На рівні інституційних міжособистісних компетенцій у контексті групи знань дошкільних педагогів у процесі професійної діяльності в дошкільних навчальних закладах визначено такі провідні цінності:

- *педагогічні знання з акцентом на ранньому дитинстві і різноманітність* – демократичний підхід та повага до соціальної та культурної різноманітності; розуміння професійного розвитку як безперервного процесу навчання, який охоплює особисте та професійне становлення;

- *знання ситуативного навчання та практики «навчання в групі»* – розуміння професійного навчання як рекурсивної взаємодії практики і теорії, яка повинна підтримуватися когерентно через різні етапи професійної кар'єри;

- *знання навчальних організацій і рефлексивних підходів* – озуміння сутності функціонування мережі дошкільних навчальних закладів та інших інституцій, які критично відображають потреби та запити громад, суспільства в цілому;

- *знання освітнього менеджменту* (різні стилі колективного, групового та індивідуального управління) – усвідомлення того, що мережа до-

шкільних навчальних закладів та інших інституцій є своєрідною платформою для громадської участі, що сприяє зміцненню соціальної згуртованості;

Як свідчить представлений перелік цінностей, якими повинен керуватись європейський педагог дошкільної освіти, всі вони покликані розв'язати перспективні завдання європейської стратегії у розбудові «європейського простору дошкільної освіти», серед таких пріоритетів:

- вивіщення статусу дошкільного дитинства на високий соціальний рівень;

- визначення функцій, завдань та ролі Європейського парламенту у питанні забезпечення якості дошкільної освіти у всіх європейських країнах;

- запровадження європейських принципів та підходів у галузі дошкільної освіти з метою підвищення якості життя дітей дошкільного віку;

- створення ініціативних наукових груп та об'єднання практиків дошкільної освіти, які працювали б над розробкою шляхів модернізації в дошкільній галузі та здійснювали б постійний моніторинг якості.

Висновки. Отже, як засвідчив аналіз історичних аспектів становлення «європейського підходу в дошкільній освіті» у європейському освітньому просторі визначається його перспективність, необхідність, оскільки він є однією з ключових умов забезпечення якості дошкільної освіти. Важливим є його вихідні принципи і положення щодо значення та відношення до дошкільного виховання та освіти в цілому. «Європейський підхід» закладає нові підтексти у організацію системи дошкільної освіти європейських країн, кардинально переорієнтуючи їх на не просто відкриті системи дошкільної освіти, але й на створення глобального всеохоплюючого руху за якості освітніх послуг у дошкільній освіті для дітей дошкільного віку на рівні з іншими ланками освітньої системи.

Вивчення особливостей феномену «європейського підходу в дошкільній освіті», його рушійних чинників розвитку формують перспективи подальшого вивчення проблеми у напрямі пошуку механізмів практичного його впровадження в теорію і практику вітчизняної системи дошкільної освіти.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богиніч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Пономанська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
2. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Монографія / А. М. Богуш, О. В. Варяниця, Н. В. Гавриш, С. М. Курінна, І. П. Печенко; Наук. ред. А. М. Богуш; За заг. ред. Н. В. Гавриш. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 368 с.
3. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/2827/>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 15.10.2014.
4. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/2827/>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 15.10.2014.
5. Закон України «Про охорону дитинства» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/2827/>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 15.10.2014.]
6. Конвенція про права дитини ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 20.11.1989 [Електронний ресурс]. – Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_021. – Назва з екрану. – Дата звернення: 09.08.2014
7. Про Національну доктрину розвитку освіти. Указ Президента України № 347/2002 від 17.04.02 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/2827/>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 15.10.2014.

8. Про Національну програму «Діти України» Президент України; Указ, Програма від 18.01.1996 № 63/96 [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/63/96>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 15.10.2014.
9. Children in Europe Policy Paper [Electronic resource] / Bernard van Leer Foundation Eurochild International Step by Step Association EECERA Utdanningsforbundet, Norway Gefures, Greece September 2008. – Retrieved from: <http://www.vbjk.be/en/node/5359> – the Date of retrieving: 24.06.2016. – Title from the screen
10. Drucker P. Knowledge work and «knowledge society». The social transformation of this century / P. Drucker. – The 1994 L. Godkin Lecture at Harvard University, available at: www.ksg.harvard.edu/ifactory/ks
11. Meeting Basic Learning Needs: A Vision for the 1990s Background Document World Conference on Education for All Meeting Basic Learning Needs / Jomtien, Thailand, 5-9 March 1990. – the Inter-Agency Commission (UNDO, UNESCO, UNICEF, WORLD BANK) for the World Conference on Education for All UNICEF House Three United Nations Plaza. – New York, N.Y. 1001. – U. S. A. – 170 p.
12. Policy Briefs [Electronic resource]. – UNESCO. Education. Early Childhood. – Retrieved from: <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/strengthening-education-systems/early-childhood/policy-briefs-unesdoc/>. – Title from the screen. – Date of retrieving. – 24.08.2014
13. Quality Targets in Services for Young Children: Proposals for a Ten Year Action Programme: Paper 3 [Electronic resource]. – European Commission Network on Childcare and Other Measures to Reconcile Employment and Family Responsibilities, 1996. – Retrieved from: . – Date of retrieving: 14.06.2015. – Title from the screen
14. Samuelsson I. P., Kaga Y. The Contribution of Early Childhood Education for a Sustainable Society / Ingrid Pramling Samuelsson and Yoshie Kaga. – Paris, UNESCO, 2008. – 135 p.
15. The Recommendation on Child Care (92/241/EEC, approved 31 March 1992) adopted by the Council of Ministers in March 1992; and Quality Targets in services for young Children produced by the EC Childcare network and published by the European Commission in 1996.[Electronic resource]. – Retrieved from: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52006AE1578#ntc11-C_2006325EN.01006501-E0011 – Date of retrieving: 12.11.2014. – Title from the screen

Мельник Н.И.

Педагогический институт

Киевского университета имени Бориса Гринченко

ИСТОРИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ ВВЕДЕНИЕ «ЕВРОПЕЙСКОГО ПОДХОДА В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ»: ЗНАЧЕНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ ОТЕЧЕСТВЕННОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА

Аннотация

В статье представлен анализ исторических предпосылок введения «европейского подхода в дошкольном образовании». Автором установлено сущностные особенности подхода, его принципы, основы, понимание в европейском контексте. В статье обосновано значение введения «европейского подхода» в отечественном образовательном пространстве, указаны основные условия для реализации; определены перспективы внедрения в контексте профессиональной подготовки дошкольных педагогов в контексте «компетентной системы дошкольного образования»; установлено ценности профессиональной подготовки для реализации европейского подхода.

Ключевые слова: «европейский подход», стратегия развития дошкольного образования, европейское образовательное пространство, концепция, подход.

Melnyk N.I.

Pedagogical Institute

Borys Grinchenko Kyiv University

HISTORICAL BACKGROUND OF THE INTRODUCTION OF “EUROPEAN APPROACH IN PRESCHOOL EDUCATION”: MEANING AND PROSPECTS FOR THE DOMESTIC EDUCATIONAL SPACE

Summary

The article analyzes the historical background of the introduction of a «European approach to pre-school education». The author found the essential features of the approach, its principles, fundamentals, understanding in the European context. In the article the importance of introducing a «European approach» in Ukrainian educational space, defined the basic conditions for implementation; The prospects in the context of the implementation of training preschool teachers in the context of «competent preschool education system»; set the value of training to implement European approach.

Keywords: «European approach», strategy for the development of preschool education, European Educational dimension, conception, approach.